

Een zomer in het Aosta-dal

Al eerder schreef J. Slot over zijn waarnemingen van dagvlinders in het Aostadal. In de zomer van 1989 bezocht hij wederom dit deel van de Italiaanse Alpen.

J. Slot

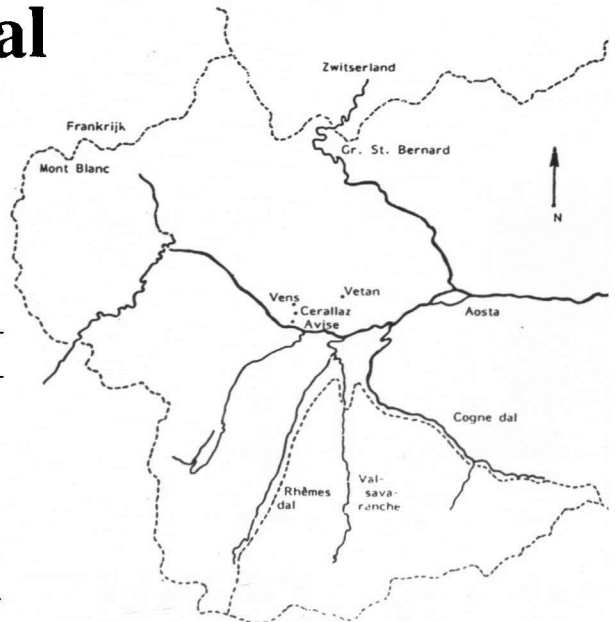
Na ons eerste verblijf in het Aosta-dal in Noordwest Italië, zagen we met spanning uit naar een tweede bezoek aan dit prachtige en vlinderrijke gebied. Onze vakantie was twee weken later gepland dan in 1988 en we hoopten zo enkele laatvliegers als de Kleine heivlinder (*Hipparchia statilinus*) en de Rouwmantel (*Nymphalis antiopa*) te kunnen observeren. Daarnaast boeiden vooral de vele soorten blauwtjes ons.

We verbleven in Cerellaz van 21 juli tot en met 7 augustus 1989. In de literatuur hadden we gelezen dat ook de Windepilstaart (*Herse convolvuli*), vanaf de tweede week van augustus in Cerellaz talrijk vliegt en 's avonds sterk ruikende bloemen als Flox en Zeepkruid bezoekt. Een reden te meer om opnieuw het Aostadal te bezoeken.

BLAUWTJES

Blauwtjes komen vaak in grote aantallen voor en zijn zeer actief, zodat ze niet snel over het hoofd worden gezien. Graag drinken zij uit plassen regenwater of zuigen mineralen op uit een vochtige bodem. Op warme, zomerse dagen kan het op deze sociale drinkplaatsen wemelen van allerlei soorten blauwtjes, die gezelschap hebben gekregen van enkele dikkopjes en wat *Erebia*'s. Zo'n 150 vlinders op een vierkante meter is geen zeldzaamheid, al werden volgens verschillen de onderzoekers dergelijke concentraties vroeger meer waargenomen dan tegenwoordig het geval is.

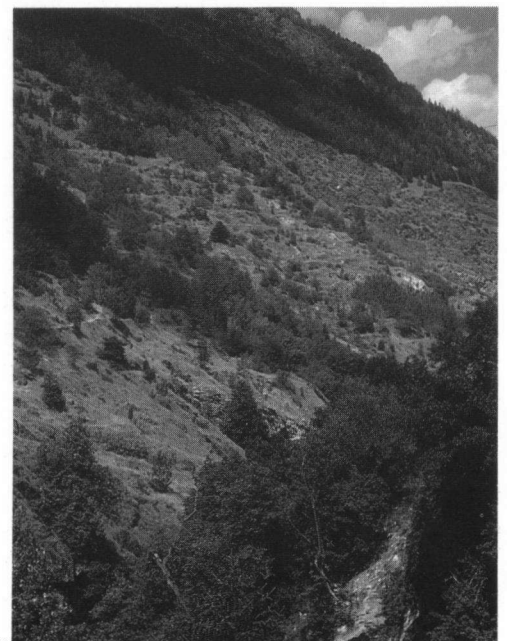
Blauwtjes zoeken in de namiddag al vroeg hun gemeenschappelijke slaapplekken op. Tientallen vlindertjes hangen dan met samengeklapte vleugeltjes aan het gras, wachtend op een nieuwe dag. Ook bij somber weer

schuilen blauwtjes zo aan een schommelen-de grasspriet of een twijgje van een struik, wachtend op betere tijden.

Ons land is niet zo rijk aan blauwtjes. Bekend zijn Heideblauwtje (*Plebejus argus*), Bruin blauwtje (*Aricia agestis*), Icarusblauwtje (*Polyommatus icarus*), Boomblauwtje (*Celastrina argiolus*) en Gentiaanblauwtje (*Maculinea alcon*).

Omdat blauwtjes veel op elkaar lijken, kan het determineren wel eens problemen opleveren. In de Aostavallei hebben we zo'n vijftwintig soorten blauwtjes waargenomen. Bij het op naam brengen is vooral de vlekken-tekening aan de onderzijde van de vleugeltjes van belang. Eveneens is het belangrijk het biotoop te weten en in de bergen is ook de

Agrodiaetus damon heeft een wit streepje op de ondervleugel.
Foto W.A. Slot

hoogte van belang. Verschillende soorten zijn vooral hoger in de bergen te vinden, zoals *Agriades glandon*, *Albulina orbitulus* en *Polyommatus eros*.

AGRODIAETUS HUMEDASAE

Aan onze lijst van 1988 kunnen we heel wat bijzondere soorten toevoegen. In de literatuur hadden we gelezen van een nieuw ontdekte soort bij Pondel in het Cognedal, de *Agrodiaetus humedasaе*. In 1988 waren we er niet in geslaagd de vlinder te vinden, maar deze keer hadden we meer succes.

Cognedal meer vliegplaatsen worden ontdekt. Faquaet noemt ook Avise, waar hij in 1985 één exemplaar waarnam.

Agrodiaetus humedasaе, zoals de soort nu heet, is een plaatselijke soort, die in het Cognedal op ongeveer 900 m hoogte voorkomt. De vliegtijd is eind juli en de maand augustus. De mannetjes zijn overdag tamelijk actief en hebben een voorkeur voor *Sedum* (Wit vetkruid). Daarentegen gedragen de vrouwtjes zich veel rustiger en vallen daardoor minder op. De rups voedt zich met *Onobrychis*-soorten.

A. humedasaе is buiten de Aostavallei niet bekend, al sluiten Zwitserse lepidopterologen niet uit dat dit blauwtje ook nog eens in Zwitserland aangetroffen zal worden.

PONDEL

Pondel ligt vlak bij het Gran Paradiso natuurreservaat, dat zich aan de westzijde van het Cognedal uitstrekt. Hier gingen wij op zoek naar de ons onbekende *Agrodiaetus*-soort. Als je het Romeinse aquaduct overloopt splitst het pad zich in twee richtingen. Het linker pad voert naar een vochtig biotoop en het rechter naar een droog gedeelte langs een helling met hier en daar enige wijnbouw. *A. humedasaе* vliegt in het droge biotoop en ze blijkt er niet zeldzaam te zijn. We zagen dan ook kans enkele dia's te maken. *A. humedasaе* vliegt samen met *A. damon*, die ook in het vochtige biotoop talrijk voorkomt.

Agrodiaetus humedasaе.
Foto M.L. Slot-Boot

In 1979 werd door Toso en Balletto een *Agrodiaetus*-soort als aparte soort herkend en beschreven. Enkele jaren daarvoor, in 1974, hadden zij dit blauwtje ontdekt en enkele exemplaren gevangen. De bovenzijde is bij beide geslachten bruin gekleurd, waarbij het mannetje een uitgebreide geurschubbenvlek op de voorvleugels draagt. Het vrouwtje heeft in de anaalhoek van de achtervleugels één tot drie ronde, zwarte vlekjes, die oranje omrand zijn. Karakteristiek is het ontbreken van de witte 'A. damon'-streep op de onderzijde van de bruine achtervleugels. *A. humedasaе* is aangetroffen bij Pondel in een biotoop waarin *A. damon* ook voorkomt. Het is niet uitgesloten, dat in de omgeving van het

Tabel 1: Vijftien nieuwe soorten in en om het Aostadal.

Latijnse naam	Nederlandse naam	vindplaats
<i>Colias palaeno</i>	Veenluzernevlinder	Valgrisanche
<i>Colias alfacariensis</i>		Valsavaranche, Vedun en Vetan
<i>Limnitis populi</i>	Grote ijsvogelvlinder	Pondel
<i>Limnitis reducta</i>	Blauwe ijsvogelvl.	Quart, Pondel en Effraz
<i>Vanessa antiopa</i>	Rouwmantel	Pondel, Vens, Cerellaz
<i>Erebia ligea</i>	Boserebia	Pondel
<i>Erebia epiphyle</i>		Valgrisanche
<i>Erebia epiphron</i>		Vens, Vetan, Rhêmes, Valgrisanche
<i>Erebia pharte</i>		Valgrisanche
<i>Erebia gorge</i>		Vetan
<i>Hipparchia statilinus</i>	Kleine heivlinder	Pondel
<i>Quercusia quercus</i>	Eikepage	Avise
<i>Agrodiaetus humedasaë</i>		Pondel
<i>Agrodiaetus thersites</i>		Avise, Cerellaz, Clavel, Vetan
<i>Carcharodus flocciferus</i>		Planaval, Vetan, Rhêmes

De laatste soort komt in de plaats van *C. alceaë* (1988). Nu we meer vlinders zagen bleek het om een andere *Carcharodus*-soort te gaan. *C. alceaë* troffen we aan in Cerellaz en Quart.

NOG MEER BLAUWTJES

Er vliegen meer opvallende blauwtjessoorten in de Aostavallei, zoals *Iolana iolas*. Dit grote blauwtje is gebonden aan de Blazenstruik (*Colutea arborescens*). Zowel in Avise als in Pondel groeit deze voedselplant vrij algemeen. Alleen op de eerste vindplaats hebben we deze zeldzame soort aangetroffen.

In het Aostadal hebben we *Meleageria daphnis*, de soort met de 'gekartelde' achtervleugelrand, op verschillende plaatsen aangetroffen. In Avise, Quart, Pondel en Valsavaranche kwamen we hem tegen.

KLEINE HEIVLINDER

Op de Hoge Veluwe leeft de Kleine heivlinder (*Hipparchia statilinus*). Mogelijk door de achteruitgang van de heide, de nektarbron voor de vlinder, is de soort in aantal teruggegaan.

In het Aostadal vliegt begin augustus de ondersoort *H. statilinus onosandrus*, die zich kenmerkt door een duidelijke witte band aan de onderzijde van de achtervleugels. In Pondel vliegt *H. statilinus* in het droge biotoop. Op onze laatste vakantiedag troffen we de soort nog juist aan. We telden zo'n vijftien dieren, allemaal mannetjes. De Kleine hei-

vlinder vliegt in rotsachtig terrein, waar ze niet opvalt als ze op een rotssteen uitrust. *H. statilinus* vliegt hier samen met *H. fagi* en *Lysandra bellargus*.

In het vochtige biotoop zagen we de Grote ijsvogelvlinder (*Limnitis populi*). Volgens de literatuur is dit de vierde waarneming tot nu toe in de Aostavallei. De Grote ijsvogelvlinder vliegt hier in gezelschap van de Blauwe ijsvogelvlinder (*L. reducta*). Op 7 augustus maakten we nog net het ontpoppen van een Rouwmantel mee. Al met al is Pondel voor dagvlinders een bijzonder rijke plaats.

NIEUWE SOORTEN

Tijdens ons tweede vakantieverblijf in het Aostadal bezochten we enkele nieuwe biotopen, zoals Planaval bij Morge, Quart, Bellon en het dal van Valgrisanche. Quart, ten oosten van Aosta, met zijn burcht, is bekend om zijn afwisseling van biotopen op een klein oppervlak. Het is een goede vindplaats voor de Blauwe ijsvogelvlinder. Opmerkelijk is het voorkomen van overgangen van droog naar vochtig grasland op één terrein.

Het dal van Valgrisanche behoort tot de mooiste gebieden in de Aostavallei. Er vlogen ongeveer dertig exemplaren van de Veenluzernevlinder (*Colias palaeno*) om 2200 meter. In het natuurpark bij Pont zagen we zo'n vijftig Veenluzernevlinders op 2300 meter. De soort is voor zover ik weet nog niet eerder in het Aostadal in zulke grote aantallen waargenomen. Waarschijnlijk gaat het hier om de zuidelijkste vliegplaats in Europa.

Aan de 110 soorten van 1988 kunnen we er 15 toevoegen, zie hiervoor tabel 1.

Literatuur
Schweizerischer Bund für Naturschutz, 1987.
Tagfalter und ihre Lebensräume. Uitg. K. Holliger

Slot, J., 1989. Vlinders in het Aostadal. Vlinders 4(3)19-24.

Weidemann, H.J., 1986. Tagfalter I en II. Uitg. Neumann, Neudamm.

SUMMARY

An account of butterfly species observed by an amateur in the Aosta valley in the Italian Alps. This region is known for its abundance of different species. Particular attention is paid to the 'blues' and their identification. An interesting observation was that of *Agrodiaetus humedasaë*, a species rarely seen outside the region.

